

מראי מקומות- בבא מציעא ל'

וא"כ ודאי צריך להיות אסור לצורכו ולצורכה), ע"ש מש"כ לבאר כל זה.

(ב) **נזדמנו לו אורחים וכו'- פרש"י**, קס"ד טעמא משום דמתכבד בהם, ואיכא לצורכה ולצרכו. וכ' הכוס הישועות דלפי"ז, תירוץ הגמ' הוא דאפי' אם שוטחה רק לצורך האבידה, מ"מ אין לעשות כן משום דקא קלי לה.

(ג) **הכניסה לרבקה- פרש"י** דבעגלה ערופה קאי. וכ' הרמב"ן דא"א לפרש כן, שהרי קתני בסיפא דעלה עליה זכר, ולפי ר"א דעגלה ערופה בתוך שנתה, לא מקבלה זכר, וא"כ על כרחך בפרה אדומה קאי, ואע"ג דקרא דאשר לא עובד בה בעגלה מיירי, מ"מ י"ל דנלמד מהדדי בג"ש דעול עול, א"נ סברא הוא דשוין הן.

(ד) **הכניסה לרבקה, וכו'- כ' הריטב"א** דרישא לא קתני דהכניסה להניק, לרבותא קמ"ל, דאע"פ שלא הכניסה לשום הרוחה של העגלה, מ"מ אע"פ שדשה כשרה, כיון שדשה מעצמה. וסיפא רבותא קמ"ל, דאע"פ שהכניסה לטובת העגלה, דהיינו כדי שתינק, מ"מ, כיון שהכניסה גם לכוונת דישה, פסולה.

(ה) **והא הכא דלצורכו ולצורכה הוא, וקתני פסולה- הק' בשו"ת רדב"ז (ח"ב, תשצ"ב)**, איך ילפי' ממונא מאיסורא. וכ' דאה"נ, הי' הגמ' יכול לדחות כן, אלא דתירץ לקושטא דמילתא כדר' פפא. עוד תי' דממונא כזה, דאין מוציאים מזה ליתן לזה, שפיר יכולין ללמוד מאיסורא.

(ו) **עלה עליה זכר פסולה- הק' תוס', אמאי** פסולה, הא ודאי לא ניחא לי' להפסיד פרה שדמיה יקרים בשביל דבר מועט. ותי' דאם נאמר דכשרה היא, אז יהי' ניח"ל, וא"כ ממילא אין שייך להכשירה. ועוד תי' הר"ש בפרה (ב', ד') דחשיב ניח"ל, כיון דבשאר פרות הוה ניח"ל.

(א) **לצורכו ולצורכה מאי-** בביאור שאלת הגמ', פי' תוס' דאולי יש לגזור שלא יהי' יכול להשתמש בה, שמא יניחנה שטוחה יותר מצרכה, אבל בדברים אחרים, דלא שייך חשש זה, הדרה לדינא דמותר להשתמש לצורכו ולצורכה [ולכא"ו הסברא כן הוא, דכיון דצריך לעשותה בשביל צורכה, א"כ מה לי דעושה גם לצורכו]. אולם לפ"ז לכא"ו צ"ע המשך הגמ', דהגמ' הי' רוצה להביא ראיה מהא דהכניסה לרבקה בשביל שתינוק ותדוש דפסולה, ולכא"ו היינו מעיקר הדין, ומה ענין לדידן דמעיקר הדין ודאי מותר, וכל הנדון הוא אם גזרי'. וע' בתוס' הרא"ש דביאר המשך הגמ' דה"א של הגמ' הי' דחיישינן שמא ישהה לדוש אותה אחר שפסק מלינק, וא"כ דומה לשאלת הגמ' לענין אבידה. **אולם ע' בחי' הר"ן** שהעיר הערת תוס' מכלי כסף וכלי נחושת, דאמרי' דמותר להשתמש בהם לצורכו, דכ' תוס' דאין מקום לגזור שם, ותי' באופן אחר, דכלי כסף וכלי נחושת אם לא הי' משתמש בהן הי' מעלה בהן חלודה, והי' צריך הרבה טירחה להסירה מהם. ולכא"ו משמע מדבריו דס"ל להיפוך מתוס', דנדון הגמ' בלצורכו ולצורכה הוא מעיקר הדין, די"ל דאסור מעיקר הדין, וצריך סברא חדשה לפרש למה כלי כסף וכו' יהי' מותר, אף דמעיקר הדין אסור להשתמש לצורכו. **וע"ע בפרי יצחק** (ב', נ"ז, ד"ה בשו"ע) שהק' מהסוגיא בפסחים (כ"ה) דפליגי אביי ורבא בלא אפשר וקמכוין, ואמרי' שם דלפי ר"ש דס"ל דדבר שאינו מתכוין מותר, לכ"ע אסור בלא אפשר ומכוין, והק' הגמ' מהא דאבידה, דמבואר דלצורכו ולצורכה אסור, אלמא דס"ל דהאיסור הוא מעיקר הדין, משום דאע"ג דלא אפשר, הא סכ"ס קא מכוין, וס"ל לר"ש דהעיקר הוא הכוונה, ולכן אסור. וזה ק' לתוס' דס"ל דמעיקר הדין פשוט דמותר, ואיך יפרש הסוגיא דהתם, מה הק' מהא דאבידה לדין אי אפשר וקא מכוין (גם הק' על עיקר הסוגיא דהכא, מהו השאלה כאן, אם דין זה תלוי בר"ש ור"י לענין אינו מכוין, הרי קיי"ל כר"ש דדבר שאינו מתכוין מותר,

ומניח אותה באבידתה, הרי הוא עובר בלאו ועשה, ולכן נטלה ע"מ לגזולה עובר אף על עשה דהשב תשיבם. אבל היכא דהמתין לה לאחר שנתיאשו הבעלים ונטלה, אע"פ שלא קיים העשה שבה לאלתר, מ"מ הרי הוא לא ביטל העשה, אלא מחמת הבעלים הוא שנתבטל, שנתיאשו ממנה.

(ט) **ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה-הק'** הרמב"ן, הרי בלא"ה אין העשה יכול לדחות הלא תעשה, שהרי קיי"ל דצריך להיות קיום העשה בעידנא של דיחוי הלאו, וכאן הרי כי מטמא עצמו עדיין אינו מקיים המצות השבה עד דמהדר ליה. וכ' דאפשר דלרווחא דמלתא אמר דעשה ולא תעשה הוא, ואה"נ דבלא"ה לא ה"י יכול לדחותו. אבל בחי' הר"ן כ' דגם בכה"ג נחשב כבעידנא, דמה דממעטי' מבעידנא היינו כמו קיצץ בהרת כדי לעשות מילה, דבשעה שעוסק בקציצת הבהרת אינו עוסק כלל במצות עבודה. אבל כאן, מעידנא דעקר ליה ללאו, כבר הוא עוסק במצוה עצמה דהשבת אבידה, ואע"פ שעדיין לא גמרה, מה בכך, והא גם קציצת בהרת בכרית מילה כן, שמשעה שמל קוצץ בהרתו, ומצות מילה לא נגמרה עד שפרע.

(י) **ותו, מי דחינן איסורא מקמי ממונא- פיי' הריטב"א,** דכיון דהעשה דממונא שייך להתבטל, ואפי' שלא במקום איסור, דהיינו דשייך למחילה, א"כ שפיר נדחית ע"י איסורא דא"א להתבטל.

(יא) **אלא לשלו מרובה משל חברו- הק'** הריטב"א, אמאי נקט שהיתה מרובה משל חברו, הרי אפי' אם שוין הן, ואפי' אם שלו מועטת משל חברו, שלו קודם, שהרי אין לו אלא כפועל בטל. ותי' דאה"נ, וכל היכא דאית ליה שום הפסד, נקרא מלאכה שלו מרובה משל חברו. א"נ, כל היכא שאין שלו מרובה משל חברו, אז כל שיש שם ב"ד יכול להתנות עמהם שיטול כנגד אברתו, וטרח ומציל, אבל היכא דשלו מרובה יותר משל חברו, אפי' כשיהי' שם ב"ד, אינו יכול להתנות עמהן.

(ז) **זקן ואינה לפי כבודו- פיי' הריטב"א בשם רבינו,** "זקן בחכמתו ואינה לפי כבודו מפני חכמתו, ומשום כבוד תורתו דחי לה, אבל זקן או נכבד דעלמא לא חשיב אינה לפי כבודו, אלא או יטפל בה או יתן דמיה". אולם ע' בפרי יצחק (א', ריש סי' נ"ב), שהביא מש"כ הרמב"ם (גו"א י"א, י"ג) "הי' חכם או זקן מכובד, וכו'", ודייק מזה הפר"י דס"ל להרמב"ם דגם מכובד בעלמא, כל שאינו לפי כבודו אינו חייב להשיב, ולא דוקא חכם. וכ' דטעם הרמב"ם משום דהא זקן זה אין כוונתו זה שקנה חכמה [ומסתמא כוונתו דהא לא מצינו בחז"ל שיהי' פיי' זקן זה מי שקנה חכמה]. וע"ש שהביא שגם הרמב"ן והח"י הר"ן נח' בזה, דהרמב"ן ס"ל כהריטב"א והר"ן כהרמב"ם, וע"ש עוד שהאריך בענין זה.

(ח) **ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה-הק'** הרמב"ן, הרי השבת אבידה לא תעשה בלחוד היא, כדאמרי' לעיל (כו:), דאם המתין לה עד לאחר שנתיאשו הבעלים ונטלה אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם בלבד, וא"כ הכא נמי שהאבידה בבית הקברות ואינו מחזיר, אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם, וא"כ ליתי עשה ולידחי הלא תעשה. ותי' דדיבר כאן בשהגביה ע"מ להחזירה, ולפני יאוש נמלך שלא להחזיר, דבכה"ג עובר בל"ת ועשה. וא"כ קו' הגמ' הוא קרא למאי אתא, אילימא לכהן והיא בבית הקברות, לא מיבעיא לא נטלה כלל, דפשיטא שאינו מחזיר, משום דלית בה עשה כלל דהשב תשיבם, אלא אפי' הגביה קודם לכן ולא החזיר, ועכשיו היא בבית הקברות, נמי פשיטא דלא יחזיר אע"פ שנתחייב בהשב תשיבם, משום דאין עשה דוחה ל"ת ועשה. ועוד תי', דאע"ג דלא עבר משום השב תשיבם עד שתבא לידו, מיהו כיון דאם החזירה קיים מצוה של השב תשיבם, חשיב ליה עשה, ומשום דאם יהי' העשה של טומאת כהן בטל, הי' מקיים העשה דהשבה, וא"כ שפיר הי' שייך לומר דידחה העשה דהשבה האיסור דטומאת כהונה אי לאו דהי' עשה ול"ת [ולכא"ו דבריו אלו חשובים לענין סוגיא דעדל"ת, דאף שאין החיוב עשה מוטל עליו עכשיו, מ"מ שייך ביה הענין של עדל"ת, וצ"ע]. **אולם ע' בחי' הר"ן שכ' דבאמת מי שרואה אבידה**

שהביא מה שהק' הבית יוסף (חו"מ רס"ג), דמאי קמ"ל רבא, הא מתני' היא, דכל דבר שאין דרכו ליטול אי"צ ליטול. וביאר הפר"י תי' הב"י, דפשוט דברי רבא הוא דלסימנא בעלמא הוא, דכדי לדעת מה נחשב אינו לפי כבודו, אמרי' דמה שאינו נוטלו אם הוא של עצמו, גם בשל חברו אינו מחוייב, שהרי זה נחשב אינו לפי כבודו. אבל היכא שהוא ודאי אינו לפי כבודו, אז פטור מלהחזיר, ואין נפק"מ אם בשלו הי' מוחל על כבודו משום הפסד ממונו או לא, דהא סכ"ס, זהו בעצם אינו לפי כבודו. אבל דייק הב"י מדברי הרמב"ם דזה אינו, אלא דאף היכא דהדבר ודאי אינו לפי כבודו, מ"מ אומד את דעתו, אם בשלו הי' מוחל על כבודו משום הפסדו, אז כך חייב להחזיר בשל חברו. וע"ע בחכמת שלמה, שהק' דלפי כלל זו של רבא, למאי נפק"מ תלה התלמוד בזקן ואינו לפי כבודו, הרי כלל הוא, דכל שבשלו מחזיר, וכו'. ותי' דסתם אדם הוא בחזקת ראוי להחזיר, אא"כ ידוע דדבר זה בשלו אינו מחזיר, וסתם זקן הוא בחזקת שאינו מחזיר, אא"כ ידוע דדבר זה בשלו מחזיר.

(ז) **וכל שבשלו פורק וטוען וכו'- ע' בחזון יחזקאל** (ב', י'), שהביא מהמכילתא דהדרשה מהא מהא דכתי' וחדלת מעזוב וגו', פעמים שאתה חודל, וילפי' הגדרים מהשבת אבידה [כ"ג בכוונתו].

(ח) **דלי לי- ע' בשו"ת הרשב"א** (ח"א, רנ"ב) שהוכיח מכאן שיש דין פריקה וטעינה באדם, דהא ק"ו הוא מצער בעלי חיים. אולם ע' בשו"ת רדב"ז (תשכ"ח) שהביא דברי הרשב"א וחולק עליו, דאין להביא רא"י מדין פריקה וטעינה דאי' בבהמה שיש דין פריקה וטעינה באדם.

(ט) **יהיב לי' פלגא דזוזא ואפקרה-** הק' המעיני **החכמה**, איך הי' יכול להפקירה, הא מעות אינן קונות, וכיון שלא עשה מעשה קנין, לכאו' אינו שלו להפקירה. וכ' דאולי מיירי שנתנו פלגא דזוזא וקנאו בחליפין.

(כ) **לכ"ע אפקרנהו ולך לא-** הק' האור שמח (מכירה א', סוף הל' ח'), למה לא הפקירה

(ב) **הכישה נתחייב בה- פרש"י**, דנתחייב לאהדורה הואיל והתחיל במצות השבה. והק' הריטב"א, א"כ צריך להיות דין זה נוגע בכל אבידות, ולא רק בבעלי חיים, ובבבא בתרא (פח). מבואר שהוא דין דוקא בבעלי חיים. אלא הביאור הוא כמו דאי' בגמ' שם, דמה דנתחייב בה הוא משום דעל ידו אנקטה נגרי ברייתא.

(ג) **שקל קלא ושדא בהו, וכו'- ע' במאירי שכ'** להוכיח מזה דמה דאמרי' דכיון שהכישה חייב לגמור ההשבה, אי"ז דוקא משום שהי' כוונתו לחזרה גמורה, אלא אפי' אם כוונתו היתה רק להדריכין, סגי בזה לחייבו בהשבה.

(ד) **דרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר, מהו, וכו'- ע' בט"ז** (חו"מ רס"ג, בסעי' ב') שכו' בדעת הרמב"ם דשאלת הגמ' כאן הוא גופא תלוי בכ' ביאורים בראשונים שהבאנו לעיל בהא דהכישה נתחייב בה. דהיינו, דאם הפירוש בהא דנתחייב לאהדורה בהכישה הוא משום דאנקטה נגרי ברייתא, ולא אמרי' דהטעם הוא משום דכיון דנתחייב נתחייב, א"כ כיון שלא יהי' חייב בעיר, א"כ פטור גם בשדה, כיון דלא יעשה השבה מעליא. אבל אם הטעם הוא משום דכיון דאתחייב אתחייב, א"כ כיון דעכשיו נתחייב בשדה, חייב גם בעיר. וע"ע ברעק"א דביאר דהצד דכיון דחייב בשדה חייב בעיר, היינו משום דכיון דהגביה בשדה, הרי נעשה שומר על האבידה, וממילא חייב להחזירה. אבל על הצד דהשבה מעליא בעינן, הא לא נעשה כלל שומר על האבידה, כיון שלא הי' מחוייב כלל להחזירה מעיקרא.

(טו) **תיקו- כ' הרא"ש** (כ"א) "וראיתי לגדולים שפסקו כיון דלא איפשיטא, אזלי' לחומרא ומיחייב להחזיר בשדה, וכיון דאיחייב איחייב אף בעיר. ויראה לי, כיון שפטרה תורה את הזקן שאין לו לזלזל בכבודו, איסור הוא לגבי דידי' שמזלזל לכבוד תורה במקום שאין חיוב. ומשום ספק ממון חברו אם הוא מחויב בו, לא יזלזל בספק איסור".

(טז) **אמר רבא, כל שבשלו מחזיר בשל חברו נמי מחזיר- ע' בפרי יצחק** (א', נ"ו, ד"ה מיהו)

בחשאי, הרי לכאור' בלא"ה לא הי' הפקר מדרבנן, שלא היו ג' אנשים שם, אע"כ שהי' רוצה עכ"פ להפקירו מן התורה, וא"כ לכאור' אף בינו לבין עצמו מהני. והוכיח מכאן דאף מן התורה לא מהני הפקר בינו לבין עצמו.

כא) לכ"ע אפקרנהו ולך לא אפקרנהו- כ'
הריטב"א, "ואע"פ שלא התנה כן בשעת ההפקר, יכול הוא להתנות עכשיו, כיון שעדיין לא זכה בו, דהא עד ג' ימים יכול לחזור בו המפקיר כל זמן שלא זכו בו אחרים".

כב) ומי הוי הפקר כי האי גוונא- הק' האבני מלואים (כ"ח, מ"ט), למה הי' צריך להפקירו, הרי הי' יכול ליתנו במתנה לכל מי שיזכה בו חוץ מאדם זה, וזה ודאי מהני. וכ' דלא הי' רוצה לעשות כן, דאולי ידרסו בני אדם עלי' בלא כוונה לזכות, ולא יגביה כלל ואז יהי' נכשל בגזל. אבל אם מפקיר אותו, יצא מרשותו, וא"כ אפי' אם אין מכוין לזכות, ולא יגביה, רק ידרוס עלי', נמי אינו גזל, כיון דהוא הפקר. וע' במלואי חותם שם שהביא מאחרונים שהק' על האבנ"מ, דכיון דאינו מקפיד כלל על החפץ, א"כ למה יהי' חייב המזיק בנזיקו, ע"ש מש"כ בזה.